

Pirma karališkoji diena Kupiškyje

Istoriniai šaltiniai byloja, kad 1582 metų kovo 6 dieną Lietuvos didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Steponas Batoras lankėsi Kupiškyje. Taigi šis faktas buvo dingstis paminėti karališkąją dieną.

„Karališkas kelias ėjo ir per Kupiškį“ – tokiu pavadinimu straipsnis spausdintas beveik prieš metus gegužės 10 dienos „Kupiškėnų mintyse“. Čia pateikta kiek sutrumpinta istoriko, Birštono muziejaus direktoriaus Simono Matulevičiaus paskaita. Smagu, kad Kupiškio biblioteka tai fiksavo, ir kovo 6 dieną šios datos svarbą S. Matulevičius gvildeno Viešosios bibliotekos renginyje.

Isijauti į Renesanso epochos atmosferą šio renginio dalyviams padėjo Anykščių kultūros centro istorinio šokio studijos „Baltoji Pavana“ šokėjai, vadovaujami Jūratės Uselienės.

Banguolė

ALEKNIENĖ-ANDRIJAUSKĖ

PRO ŠIMTMEČIŲ TAMSA

Renginio vedėjas Algirdas Venckus, Kupiškio viešosios bibliotekos direktorius, konstatavo, kad dauguma prastai išmanome Lietuvos istoriją. Tie 300 metų iki tautinės valstybės sukūrimo tarsi skendi tamsoje. Gal taip yra dėl to, kad apie šį istorijos tarpinį, kai mus valdė svetima, rašė kiti. Net Adolfas Šapoka, parašęs „Lietuvos istoriją“, nebuvo visais atvejais teisingas.

„Tad Kupiškio viešoji biblioteka parąšė projektą „Karališkasis Ku-

Kupiškio viešosios bibliotekos direktorius Algirdas Venckus visus pakvietė balandžio 29 dieną apsilankyti kitame karališkame renginyje.

piškio kalendorius“ ir tokiu būdu nutarė pabandyti visuomenę supažindinti su mažai žinomais Lietuvos ir Kupiškio istorijos faktais, kad čia lankėsi ne tik Steponas Batoras, bet ir kiti karaliai“, – kalbėjo Kupiškio viešosios bibliotekos direktorius.

S. Matulevičius prisipažino, kad Kupiškyje lankosi pirmą kartą. Anksčiau yra tik važiavęs pro šalį. „Labai gražus miestas. Jo struktūra byloja, kad turite turtinę istoriją. Pakeliui mačiau daug rodyklių į dvarus. Važiavau pro Valakų kaimą. Šis pavadinimas irgi dvelkia istorija. Čia geros žemės, kūrėsi dvarai ir ėjo karališkas kelias iš Vilniaus į Rygą. Mano tikslas pasikalbėti apie Livonijos karo laimėtoją, Lietuvos karalių Steponą Batorą, apie jo buvimą ar nebuvimą Kupiškyje.

Iš praeities galime pasisemti stiprybės, ramybės ir net išminties. Apžvelgsiu to meto istorinį kontekstą, kuris turi panašumo ir su šiais laikais, visuomet mums teko kariauti su maskvėnais. Apskritai Europoje XVI a. buvo didelio virsmo laikas. Renesanso epochoje atsigręžta į žmogų, į šviesą. Galios centrai pasislinko iš pietų į šiaurę. Lietuva buvo ir po Vytauto Didžiojo mirties, kai prasidėjo Jogailaičių valdymo laikotarpis, ir vėliau“, – pasakojo S. Matulevičius.

GALIMYBĖ TURIZMUI

Pasak jo, karaliaus nakvynė Kupiškyje galėjo būti pasirinkta dėl to, kad jis buvo prie to karališko kelio ir kad karaliai keliaudavo vienos dienos atstumais. Įveikę tokį atstumą, sustodavo poilsio. Taigi iš Anykščių per dieną buvo galima pasiekti Kupiškį. Daugiau nėra išlikusių jokios informacijos, kur konkrečiai čia nakvojo karalius. Paprastai tokia nakvynė būdavo valdovo dvare ar tos vietovės seniūno namuose. Žinoma, kad Anykščiuose S. Batoras buvo apsisostojęs Minsko seniūno dvare.

„Dokumentas, iš kurio apie tai sužinome, neišlikęs, bet yra jo tekstas. Jis perrašytas XIX a. Tai vieno Lenkijos kunigaikščio laiškas, rašytas Rygos maršalkai kovo 18 dieną“, – sakė svečias.

Išsamiau apie tai galite pasi-

Istorikas, Birštono muziejaus direktorius Simonas Matulevičius papasakoja apie karalių Steponą Batorą, jo kelionę iš Vilniaus į Rygą ir galimą stotelę Kupiškyje.

Anykščių kultūros centro istorinio šokio studijos „Baltoji Pavana“ šokėjai kūrė karališkos dienos Kupiškyje atmosferą.

Anykščių menų centro direktorius Tomas Tuskenis atskleidė, kaip anykštėnai įamžina karalių vizitus jų krašte. Autorės nuotraukos

skaityti 2024 metų gegužės 10 dienos „Kupiškėnų minčių“ numeryje perspausdintoje S. Matulevičiaus paskaitoje „Karališkas kelias ėjo ir per Kupiškį“ (aut. pastaba).

S. Matulevičius papasakojo, kad yra pasaulyje miestų, kurie įamžino tokius karalių vizitus. Vieni šiam faktui atminti stato paminklus, kiti pateikia ir platesnį kontekstą su to meto valgiais ir kt. Senasis karališkas kelias iš Vilniaus per Giedraičius, Balninkus, Anykščius, Kupiškį, Pasvalį, Saločius, Bauskę į Rygą gali tapti įdomiu, istoriškai pagrįstu turistiniu maršrutu.

„Mes atsisukame į senąją istoriją. Ji parodo, kad čia seniai esame“, – tvirtino S. Matulevičius.

Svarbu paminėti ir tai, kad prie šio renginio kokybiško ir gilaus savo istorine prasme gimimo yra prisidėję kultūrologas Vytautas Balčiūnas, Kupiškio mero Algirdo Raslano visuomeninis patarėjas kultūros paveldo aktualinimo klausimais.

IŠ ANYKŠTĖNŲ PATIRTIES

I karališkos dienos minėjimą Kupiškyje buvo atvykę ir kitų vietovių, per kurias ėjo senasis karališkas kelias, atstovai. Tai Anykščių menų

centro direktorius Tomas Tuskenis, Pasvalio rajono savivaldybės vicemeras Viktoras Doda, Pasvalio krašto muziejaus darbuotojas.

T. Tuskenis papasakojo, kaip anykštėnai įamžina savo krašto sąsajas su karaliais, pirmiausia su Kazimieru Jogailaičiu. Anykščiuose keturių karalių apsilankymus sugalvota įprasmingi sukuriant valdovų sostus ir pateikiant visą prieinamą apie juos informaciją.

Anykštėnai pakvietė bendradarbiauti pildant lankytinų vietų maršrutą skaitmeniniu formatu. A. Venckui padovanota knyga „Valdovai Anykščiuose: nuo Kazimiero Jogailaičio iki Zigmanto Vazos“.

Renginio dalyvius pasveikino Kupiškio rajono savivaldybės vicemeras Valdas Šateika ir mero patarėja Auksė Čepelė.

Po istorinės paskaitos visi pakviesti prie karališkų vaišių stalo, kurį paruošė Regina Kažukauskienė („Aitrijoji paprika“).

Antras projekto „Karališkasis Kupiškio kalendorius“ renginys planuojamas balandžio 29 dieną.

Karališkoji diena sudomino didelį būrį kupiškėnų. Dar toks pastebėjimas, į kurį gal bus atsižvelgta ateityje. Renginys vyko 14 val., tad čia negalėjo dalyvauti dirbantys žmonės. Gal daugiau atsižvelgti į mokinius, senjorus ar nedirbančias žmones, bet dalis visuomenės liko nuskruišta.

